

svojim djelom, da crkvene konstitucije potječu baš od Klimenta rimskoga, ne može se ustvrditi. Sigurno je samo toliko, da su starije od 8. knjige Apost. Constit. i da su mogle nastati u drugom vijeku. Što smo rekli za prve dvije sveske, vrijedi i za ovu posljednju. Sve su tri dragocjeni prilog za poznavanje stare kršćanske literature.

J. Pavić.

Dr. Johannes B. Aufhauser: Antike Jesus-Zeugnisse. 1913. Cijena: 1'30 Mk. U 8-ini 51 str. Nakladom: A. Marcus und E. Webers Verlag, Bonn (Njemačka).

U naslovnoj knjizi nalazimo sva glavnija svjedočanstva, koja danas zasijecaju u pitanje Isusove opstojnosti. Najprije tuj dolazi pismo sirca Mara, stojika, sinu Sarapionu, sastavljeno u sirstom jeziku između 73 i 160 po Krstu (?), a ovdje izneseno u njemačkom prijevodu od Fr. Schulthessa. I svjedočanstvo Josipa Flavija spada među dokaze dostojne vjerovanja o Isusovoj opstojnosti, pa je odnosi grčki tekst u cjelini naveden. Pismo Plinija Mlađega caru Trajanu i ovoga odgovor (okolo 111-113 po Kr.) o Isusu doneseni su u latinskom izvorniku. Imamo u istoj knjizi i ono, što nam ostaviše zapisano o Spasitelju dva latinska klasika: Tacit (oko 110-116 po Kr.) i Sueton (oko 119-121 po Kr.). Uza to je isneseno ovdje i apokrifno dopisivanje toparka Abgar-a Uchama iz Edese sa Krsom. Tekst je ovoga dopisivanja djelomično što u grčkom što u latinskom, a što u njemačkom jeziku. Osim tih svjedočanstva o Isusovoj osobi imamo još i apokrifna pisma Poncija Pilata caru Tiberiju i namjesnika Lentula rimskom senatu, te i nekoja mjesta iz Talmuda. Ovakvo znamenita i kritički izdata svjedočanstva o Isusu na čast su zbirci „Kleine Texte für Vorlesungen und Übungen“, nakladnom zavodu Marcus-Weber-u i marnom izdavaču Aufhauser-u, profesoru crkvene povjesti na monakovskom sveučilištu, a na korist čitaocu.

Dr. Gančević.

Henry Barclay Swete D. D.: Zwei Neue Evangelien-

fragmente. Cijena: 0'40 Mk. Izašlo 1908. kod: A. Marcus und E. Webers Verlag u Bonn-u. U 8-ini 15 str.

Dr. Grenfell i Dr. Hunt otkriše u Oxyrhynch-u god. 1905. jedan list iz jedne male pergamentske knjige, na čijoj prednjoj i stražnjoj stranici bijaše 45 crta sa grčkim uncijalima iz 4-og ili 5-og stoljeća. Taj se ulomak odnosi na neko nekanonsko evanđelje, u kojemu Isus i farizeji igraju glavnu ulogu. Kembridžki prof. Swete cijeni, da fragment potječe vjerojatno iz prve polovice drugoga vijeka. Čitav je fragment tiskan u grčkom izvorniku. Osim toga fragmenta imamo u Swete-ovoj knjižici, koja je izišla u zbirci „Kleine Texte itd.“ i drugi ulomak iz evanđelja, o kojemu sv. Jeronim spominje (c. Pelag. II. 15), kako taj ulomak bijaše u nekim primjercima Markova evanđelja. Sadržaj je ulomka: Isus kori učenike, što nijesu vjerovali onima, koji su ga vidjeli, kad je bio uskrsnuo. U Akhim-u našlo se je grčki izvornik, koji je reč bi ovjerovljenje Jeronimovilt riječi. Obadva su fragmenta izvrsno popraćena s bibliografičnim uvodom i podrobnim kritičnim opaskama.

Dr. Gančević.

Des Heiligen Kirchenvaters Aurelius Augustinus Ausgewählte Schriften: Gottestaaf. Sveska I. (u 12-ini 16+LII+442 str. Cijena: vez. 5 Mk.; u platnu 5'80 Mk.; pol. pergamen. 6'30) II. (u 12-ini 512 str. Cijena ista kao i za prvi svezak) iz „Bibliothek der Kirchenväter“. Verlag der Jos. Kösel'shen Buchhandlung, Kempten-München (Bayern).

God. 1911. njemački katolici, po nagovoru slavnog katoličkog nakladnog zavoda Kösel iz Kemptena (podružnica u München-u), počeo se ponovno izdavati nekoje crkvene oče u njemačkom prijevodu. Prvašnje je njemačko izdanje crkvenih otaca u 80 svezaka od pok. Dr. Thalhofer-a trajalo od 1869. do 1888. Uslijed književnog napretka na patrističkom polju očutila se potreba i novog iz-

danja pod istim naslovom „Bibliothek der Kirchenväter“. Na čelu izdavača stoje najnoviji poznavaoči patristike: Prof. Otto Bardenhewer, Prof. Dr. Theod. Schermann i Prof. Dr. Karl Weyman. Oni su se pomoću nakladnog Köselova zavoda odredili pružiti javnosti ne samo najljepša djela starokršćanske književnosti u njemačkom prijevodu, dali i s osvrtnom na savremenou kritiku prikazati život i rad odnosnog crkvnog oca. Za potvrdu toga donasamo gornja dva sveska izabranih spisa sv. Augustina, s kojim se je sretno otvorila „Bibliothek der Kirchenväter“ i to sa najslavnijim Augustinovima djelom „De Civitate Dei“ („Gottestaat“).

U prvom svesku Dr. O. Bardenhewer pokazuje učenom svijetu početak, svrhu i potrebu zasnovane „Biblioteke“. Pred prijevodom „De Civitate Dei“ sveuč. prof. Dr. Joh. Nepomuk Espenberger prikazuje sa 53 stranice život i rad Augustinov uz popis savremene literature o svecu. Za ovim dolazi Uvod u djelo sv. Augustina „De Civitate Dei“, o čijoj prigodi, vremenu i sadržaju u kratko napominje prevodilac čitava djela, Dr. Alfred Schröder, profesor na kraljevskom liceju u Dillingenu. Kako „De Civitate Dei“ sadržaje 22 knjige (XXII libri), to je prevodilac morao razdijeliti knjige u više svezaka, i prema tomu prvi svezak ima I. do VIII. knjige, drugi svezak IX. do XVI. dok će treći, koji još nije dogotovljen, sadržati preostale knjige, naime od XVII. do XXII. Spomenuti treba, da se ispred svake knjige nalazi kratki osvrt na predmet, o kojemu knjiga raspravlja, kao i ispred svakog pojedinog poglavlja. Jer je Augustinovo djelo „De Civitate Dei“ najbolje i najsavršenije od njegovih djela, mi se osvrćemo u kratko na njegov sadržaj.

„De Civitate Dei“ ili „Gottestaat“ („O Božjoj Državi“) napisao je sv. Augustin u 13 godina prije god. 426., a objelodanio je spis u razmake. Povodom spisu bijahu poganski napadaji protiv kršćanâ, koji da su bili izazvali srdžbu Božju vrhu Rima, jer ovaj grad bi osvojen i oplijenjen god. 410. po Alariku. Takvim se napadajima čitava starokršćanska apologetika bavi, pa je tim sadržaj i cijl Augustinova djela opredijeljen.

U prvih deset knjiga Augustin dokazuje, da pogan-luk ne dovodi ni do svjetovne ni do onozemne sreće. U potonjim knjigama Svetac uspoređuje kršćanstvo i rimstvo sa dvjema velikim državama — civitates: jedna je država Božija i obuhvaća sve anđele i ljude odane Bogu, dok je druga država svjetovna, koja je započela padom anđela. U ovim dvjema državama nastaje neprestana borba, čiji je spomen pružio prigodu Augustinu, da stvori divnu filozofiju svjetske povjesti. Kad izađe i treći svezak — što će biti doskora — onda ćemo se prigodno osvrnuti na vrela, s kojima se je sv. Augustin poslužio pri sastavu ovog znamenitog djela. Prijevod je točan i popravljen sa kritičnim bilješkama. Time je djelu dovoljno preporuka istaknuta.

Anton Lovre Gančević O. F. M.

Alexander Olivieri: *Lamellae Aureae Orphicae*. Edidit et commentario instruit. 1915. 28 str. u 8-ini. Cijena: 1 Mk. Iz: „Kleine Texte für Vorlesungen und Übungen“. A. Marcus und E. Weber's Verlag, Bonn.

U naše se je doba počelo otkrivati puno orfičnih natpisa, utisnutih na tzv. zlatnim pločicama. To su spomenici drevnog grčkog kulta u južnoj Italiji od 4–3 v. prije Kr. do 2-og v. po Kr. Običaj bijaše u velikoj Grčkoj, da se nesamo umirućima, dali i onima, koji se nalaze u slabim ili teškim prilikama života pruži takova pločica za utjehu i popudbinu. Tekst takovih pločica bio je različit, kao što je raznovrstan i u našim pučkim zapisima. Raznovrsnost je tekstova najočitije zasvjedočena najnovijim otkrićima, koja je tekstovno i slikovito prikazao Olivieri u ovom malom, ali važnom po religioznu kulturu djelašću. Svi su najznatniji tekstovi orfičnih pločica navedeni u grčkom izvorniku i snabdjeveni sa znanstvenim aparatom. Djelašće je tim znamenitije, što je sam izdavač mnoge pločice ispitao na licu mjesta. Meni se čini, da najveći uspjeh ove knjige sastoji u tome, što se pobija Dieterich-ova teorija, prema kojoj bi svi tekstovi bili izvadeni iz oveće pjesme u daktilskom heksametru „*κατάβασις εἰς Ἄιδου*“, što bi ju to-